

KAROL MICHALSKI OFM

Z POWROTEM DO DO WIADCZENIA

Der Begriff der Erfahrung in der Philosophie des 20. Jahrhunderts, Herausgegeben von **Jürg Freudiger, Andreas Greaser und Klaus Petrus**. München, Verlag C. H. Beck, 1997, 260 s.

Pojcie do wiadczenia towarzyszy filozofii od jej początków. Już Heraklit i Parmenides domagali się, aby ugruntować przekonanie filozoficzne w zmysłowym spostrzeżeniu jako bardziej niezawodnej formie osiągnięcia wiedzy. W tym na ładował ich Platon. Atomi ci usiłowali analizować do wiadczenia zmysłowego uczyni problemem teorii poznania, w czym postpowali za nimi Epikur. Protagoras natomiast podniósł codzienne do wiadczenie do rangi miary wszechrzeczy. Nigdy jednak antyczna filozofia nie zajęła się bliżej i głębiej tym pojęciem. Nie inaczej było w średniowieczu. Spory Tomasa i Alberta Wielkiego z Arystotelesowskich charakterystyk do wiadczenia jako „wiedzy o tym, co szczegółowe”, doprowadziły do wielu subtelnych, choć kontrowersyjnych wyjaśnień. To było już zwiastunem położenia fundamentu pod wczesnonowoczesne dyskusje metodologiczne, które u Bacona doprowadziły do sprzeczenia do wiadczenia z teorią. To przedsięwzięcie bardziej znane i przekonywujące stało się w epokowych odkryciach naukowych Galileusza i Newtona. Kiedy Kant wyjaśnił warunki możliwości do wiadczenia jako warunki możliwości poznania naukowego, wówczas pojęcie do wiadczenia nabrało nowego, nowoczesnego znaczenia. Zasadniczo przez Kanta określone pojęcie do wiadczenia utrwaliło się w idealistycznej i pozytywistycznej filozofii 19 stulecia. W 20 stuleciu zmieniła się sytuacja, gdy pragmatyczne, fenomenologiczne, a także pozytywistyczne ruchy nadały nowe wymiary dyskusji nad problemem do wiadczenia. Pojęcie do wiadczenia przybrało współczesne na znaczeniu, które znacznie przekracza to, które występowało w tradycyjnej filozofii. Etyka i estetyka, hermeneutyka i filozofia egzystencjalna domagają się dla siebie specyficznego pojęcia do wiadczenia.

Prezentowana książka *Pojęcie do wiadczenia w filozofii 20 stulecia* jest zbiorem tekstów autorów wywodzących się z różnych, niemieckich i szwajcarskich, ośrodków filozoficznych, a wydanym przez grupę pracowników Uniwersytetu w Bernie. Jest ona próbą rozjaśnienia tradycyjnego pojęcia do -

wiadczenia i określenia jego możliwości w granicach znaczeniowych na tle współczesnego myślenia filozoficznego.

Lutz Dannenberg, autor pierwszej części, na licznych przykładach z historii filozofii nauki usiłuje pokazać, w jakiej relacji występuje do siebie doświadczenie i teoria, i jakie historyczne implikacje posiadają współczesne spory na ten temat. Bezpośrednim nawiązaniem do tego jest kolejny tekst Nikolaosa Avgelisa, który rozważa udział Poppera, Kuhna i Lakatosa w kształtowaniu się współczesnej filozoficznej teorii nauki. Autor trzeciego rozdziału, Alex Burri, toczy spór z Quine'a krytyk dogmatów empiryzmu, opowiadając się za wywołanym realizmem w teorii poznania. Czwartą część, autorstwa Hansa Alberta, dotyczy teorii doświadczenia filozofa Wolfganga Röda, zwanego znanego z Uniwersytetem w Innsbrucku, byłego rzecznikiem tak zwanego transcendentnego realizmu, w którym doświadczenie okazuje się jako wynik wyjaśnienia podstawowych struktur biologicznych rozumianych ewolucyjnie. Następnym, piątym rozdziałem, autorstwa Jürga Freudigera, jest dyskusja z tekstem W. Röda *Do doświadczenia i refleksji*. W rozdziale szóstym Eduard Morbach analizuje Husserlowską teorię doświadczenia, to znaczy, związek doświadczenia z teorią ogólnego istoty. Annemarie Pieper, autorka siódmej części, referuje pojęcie doświadczenia w filozofii egzystencjalnej, którego różnego znaczenia dostarczyli Kierkegaard i Nietzsche, a które u Heideggera, Jaspersa, Sartre'a i Camusa zacieśniło się do rozmaitych sposobów doświadczenia egzystencjalnego człowieka.

Do ostatniej części zbioru należą rozdziały odnoszące się do dyscyplin filozoficznych, w których pojęcie doświadczenia odgrywa centralną rolę. Tak więc w ósmym rozdziale Jens Kullenkampff odpowiada na pytanie: co czyni doświadczenie estetyczne tak specyficznym typem doświadczenia? Andreas Graeser w dziewięciu rozdziale podejmuje problematykę z kręgu rzeczywistości i poddaje pod dyskusję pytanie: czy istnieje specyficzne moralne doświadczenie i co ono oznaczałoby filozoficznie? Autorem dziesiątego rozdziału jest Klaus Petrus, który analizuje założenia doświadczenia hermeneutycznego w sensie Gadamerowskim. Ostatni, jedenasty rozdział, w opracowaniu Jean-Claude Wolfa, dotyczy omówienia pragmatyzmu współczesnego amerykańskiego filozofa, Richarda Rorty.

Omawiana książka ma na celu przemycić na nowo bogate spektrum znaczeniowe pojęcia doświadczenia. Niewątpliwie prezentowany zbiór nie omawia wszystkich możliwości aspektów tego złożonego pojęcia. Niemniej jednak jest wystarczająco inspirujący, aby lepiej zrozumieć doświadczenie w jego różnorodnych znaczeniach. Można dodać jeszcze, że przedstawiana książka jest swego rodzaju wprowadzeniem do filozofii współczesnej.